

3b. Doe opdracht- Mijn eigen Geuzenlied

Inleiding:

Deze opdracht kan klassikaal gedaan worden. In deze handleiding zit een informatieblad met een duidelijke beschrijving van de opdracht. De beschrijving dient ter introductie voor de kinderen.

Aan het begin van de opdracht kan ervoor gekozen worden de liederen eerst een keer te zingen met de leerlingen. De liedteksten zitten als bijlage bij deze handleiding. U kunt ervoor kiezen de teksten te kopiëren en uit te delen aan de leerlingen.

De individuele opdracht bij de liedteksten is om zelf een geuzenlied of gedicht te schrijven over iemand die de kinderen bewonderen of over de inname van Den Briel.

Hieronder staat aanvullende informatie over een geuzenlied, Willem van Oranje en de Inname van Den Briel. Wellicht kunt u dit met de leerlingen bespreken na het zingen van de liederen. Zo hebben de kinderen wat informatie voordat ze aan hun eigen gedicht of lied beginnen.

Aanwezig in deze handleiding:

- Pagina 5: Informatieblad "Mijn eigen Geuzenlied", kopiëren en uitdelen aan de leerlingen.

Eventueel uitdelen:

- Kopieën van pagina 6: Liedteksten Wilhelmus en Lied van Coppelstock.

Informatie voor de leerkracht

Wat is een geuzenlied?

Veel mensen denken bij een geuzenlied aan een lied dat alleen over de geuzen gaat. Dit is echter niet altijd het geval. Geuzenliederen gingen vaak over belangrijke gebeurtenissen of personen uit de tijd van de Nederlandse opstand. Vaak gingen ze over dappere strijders en zware gevechten.

Eén van de meest bekende geuzenliederen is het lied van Coppelstock, de veerman van Den Briel die de geuzen in 1572 aan zag komen in de haven. Dit lied gaat juist wel over de geuzen en vertelt het verhaal van admiraal Lumey die Den Briel in komt nemen. Het Wilhelmus is niet per definitie

een geuzenlied, maar is wel ten tijde van de Geuzen geschreven. Het lied verhaalt over Willem van Oranje-Nassau, prins van Oranje en grote leider van de Opstand.

1 april

Op 1 april 1572 legde de geuzenvloot, bestaande uit 26 schepen, aan bij de Zuid Hollandse plaats Den Briel. Een Brielse veerman, Jan Coppelstock, vertelde de watergeuzen dat de Spaanse troepen niet in de stad waren. Geuzenaanvoerder Lumey zei hierop dat Den Briel zich moest overgeven, anders zouden 5000 geuzen de stad bestormen. Hij gaf het bestuur van Den Briel 2 uur bedenktijd. In die 2 uur vluchtte veel mensen de stad uit, maar het stadsbestuur gaf geen antwoord op het ultimatum. Hierop bestormden de geuzen de Noordpoort en bezetten Den Briel. Omdat Den Briel op dat moment niet verdedigd werd, besloten de geuzen de stad in bezit te houden in naam van de Prins van Oranje. Hij was immers de leider van de opstand.

De opperbevelhebber van de geuzen was Willem II Lumey van der Marck, of in het kort gewoon: (graaf van) Lumey. Waarschijnlijk was hij één van de bekendste admirala's van de Watergeuzen. In 1566 was hij nog een Zuid-Nederlandse edelman en één van de ondertekenaars van het Smeekschrift der Edelen dat aan Margaretha van Parma aangeboden werd. Later werden zijn bezittingen verbeurd verklaard en werd hij verbannen. Hierna sloot hij zich aan bij de Watergeuzen.

Inname van Den Briel - J. Keller, 1759
Historisch Museum Den Briel

Een tweede geuzenleider van de geuzenvloot was Willem Bloys van Treslong, die in Den Briel geboren was. Hij groeide op aan het hof van Willem van Oranje en diende na de onthoofding van zijn broer Jan, in het leger van Lodewijk van Nassau (de broer van Willem van Oranje). Ook was Bloys van Treslong aanwezig bij de Slag bij Heiligerlee. Later sloot hij zich aan bij de geuzen. Hij stelde voor om na de inname in Den Briel te blijven. Willem van Oranje zag in de geuzen een nieuwe mogelijkheid om de troepen van Alva te verslaan en gaf de geuzen toestemming onder zijn oranje-blanje-bleue (later rood-wit-blauwe, oranje naar Willem van Oranje) vlag te voeren.

Willem van Oranje-Nassau

Willem van Oranje werd geboren op 24 april 1533 in Dillenburg, Duitsland, als Willem van Nassau. Tot zijn elfde Willems moeder gaf hem een Lutherse (hervormde) opvoeding. Op zijn elfde erfde Willem het prinsdom Oranje (Orange in Frankrijk) van zijn neef, René van Chalón. Er zaten 2 voorwaarden verbonden aan deze erfenis: Willem moest vanaf dan rooms-katholiek opgevoed worden en wonen op het hof in Brussel. Dit gebeurde allemaal ten tijde van Karel V (1500-1555). Ook al waren Willems ouders zelf niet rooms-katholiek, toch stemden ze uit familiebelang in met de voorwaarde. De tot dan toe luthers opgevoede Willem werd Prins van Oranje en kreeg vanaf dat moment een rooms-katholieke opvoeding aan het hof in Brussel.

Tegen de tijd van de beeldenstorm was Willem al enkele jaren stadhouder namens Filips II. Hij was stadhouder¹ van de gewesten Holland, Zeeland en Utrecht. Willem was het niet altijd eens met de ideeën van de koning en was een voorstander van godsdienstvrijheid, maar hoopte stiekem toch dat Filips op een dag meer naar zijn volk zou luisteren. Toen Filips II in 1559 definitief naar Spanje vertrok was niemand daar rouwig om. Willem bemerkte de intimidatiepolitiek van zijn vorst en ook bij hem groeide de onvrede. Op 11 maart 1563 stuurden enkele leden van de hoge adel, Willem van Oranje, graaf van Horne en graaf van Egmont een waarschuwende brief naar Filips II. Het effect van deze brief was echter averechts: Filips II beet zich nog meer vast in zijn overtuigingen.

In 1564 hield Willem een rede in de Raad van Staten, waarin hij verklaart: *Ik kan niet goedkeuren dat vorsten over het geweten van hun onderdanen willen heersen en hun de vrijheid van geloof en godsdienst ontnemen.* Hiermee bracht hij openlijk zijn afkeuring over Filips II onder woorden.

(Willem van Oranje: In zijn jaren als stadhouder en als leider van de opstand)

In 1567 besloot Willem uit te wijken naar zijn geboorteplaats Dillenburg. Alva had ondertussen een raad opgesteld om opstandelingen te vervolgen, de Raad der Beroerten. De Raad der Beroerten besloot Willem te vervolgen wegens rebellie (vanwege zijn uitspraken tegen de koning) en verklaarde al zijn bezittingen in Nederland (toen al miljoenen euro's waard!) verbeurd. Vanaf 1568 probeerde Willem van Oranje Alva te verdrijven. Willem begon troepen te vormen in Duitsland, nam het

¹ Een stadhouder is een vervangende opzichter voor de vorst in een bepaald gebied. De stadhouder was verantwoordelijk voor 's lands verdediging en dus de aanvoering van het leger en vestingwerken.

openlijk op tegen de hertog van Alva en werd zo gezien als de leider van de opstand. Hij weersprak de beschuldigingen die door de Raad der Beroerten was gemaakt en ging hiermee de strijd aan tegen Alva.

Tot 1559 had Willem van Oranje koning Filips II altijd loyaal en trouw gediend, ondanks het feit dat Willem tegen Alva en de ideeën van de Spaanse koning was. De zin uit het *Wilhelmus*, dat omstreeks deze tijd geschreven werd, herinnert hieraan: *De koning van Hispanje heb ik altijd geëerd*. Willem stelde zijn broer Lodewijk van Nassau aan als leider van zijn troepen. De Slag bij Heiligerlee op 23 mei 1568 was het eerste gevecht tussen de troepen van Willem van Oranje (aangevoerd dus door zijn jongere broer Lodewijk) en die van Alva. Hiermee begon feitelijk de oorlog. Willem zelf zat nog steeds in Duitsland maar voerde de troepen in Nederland onder zijn bevel. De slag bij Heiligerlee werd gewonnen door de opstandelingen, maar Alva wist de vreugde de kop in te drukken door op 6 juni in hetzelfde jaar Willems medestanders graaf van Horne en graaf van Egmont ter dood te veroordelen en te onthoofden. Veel katholieken bleven uit angst daarom trouw aan Filips II en Alva. Hierna zou er nog 80 jaar oorlog volgen.

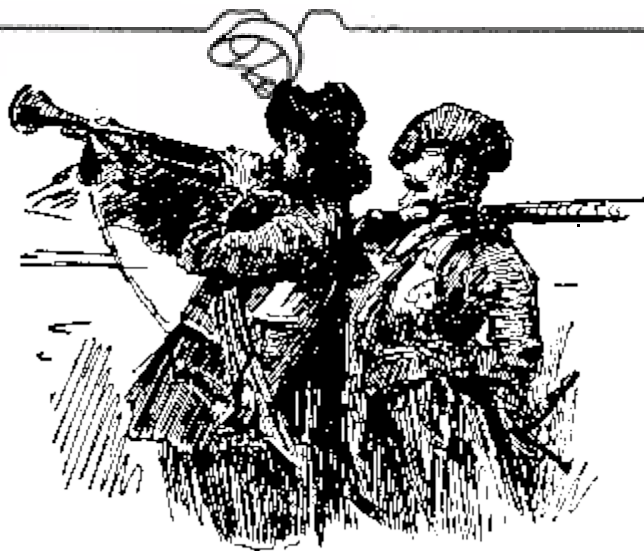
In 1573 kwam Willem van Oranje voor het eerst in Brielle. Hij had eerder aangegeven hoe de zwakke plekken van de vesting verbeterd konden worden en was in de stad om de vorderingen te inspecteren. Enkele jaren later kwam Willem terug in Brielle om er te trouwen met zijn 3^e vrouw: Charlotte de Bourbon. Het huwelijk werd ingezegend in de Sint Catharijnekkerk, waar in de 20e eeuw een gebrandschilderd raam is aangebracht ter gelegenheid van de herdenking aan dit huwelijk.

Colofon

De Tachtigjarige Oorlog. Historisch Museum Den Briel
Markt 1
3231 AH Brielle
Tel. 0181- 475 475
www.historischmuseumdenbriel.nl

Tekst en samenstelling:
Chloé Pothof december 2006
De Tachtigjarige Oorlog. Historisch
Museum Den Briel ©

Mijn eigen Geuzenlied

Wat is een geuzenlied?

Veel mensen denken bij een geuzenlied aan een lied dat alleen over de geuzen gaat. Maar dat is niet altijd waar! Geuzenliederen gingen vaak over gebeurtenissen of personen uit de tijd van de Opstand der Nederlanden. Vaak gingen ze over strijders en gevechten.

Één van de meest bekende geuzenliederen is het lied van Koppelstock, de veerman van Den Briel die de geuzen in 1572 aan zag komen in de haven. Dit lied gaat juist wel over de geuzen, en vertelt het verhaal van admiraal Lumey die Den Briel in komt nemen. In de tekst staat precies hoe Lumey Den Briel binnen wilde vallen en hoe dat allemaal ging. Veel kinderen op de basisschool zingen dit lied met 1 april, om zo de inname van Den Briel te vieren.

Het Wilhelmus

Niet echt een geuzenlied (maar wel in de tijd van de geuzen geschreven) is het Wilhelmus. Het lied over Willem van Oranje-Nassau, prins van Oranje en de leider van de Nederlandse Opstand. In het Wilhelmus wordt verteld wat voor persoon Willem was en wat hij allemaal heeft gedaan. Zo vertelt hij in het Wilhelmus dat hij uit Duitsland komt ("*ben ik van Duitsen bloed*") en dat hij de koning van Spanje altijd trouw is gebleven, ook al was hij het niet altijd met de koning eens.

Mijn eigen geuzenlied

Misschien heb jij zelf wel een held, of vind jij het verhaal van de geuzen ook zo spannend. Of misschien vind je prins Willem Alexander hartstikke stoer! Zou je daar zelf een lied of een gedicht over kunnen schrijven? Probeer het maar eens, en lees het daarna aan elkaar voor.

“Lied van Koppelstock, de veerman”

Het lied van Coppelstock, de Brielse veerman, is een echt Geuzenlied. Het is in 1934 geschreven als herdenking aan de inname van Den Briel. De tekst van dit lied verteld het verhaal over hoe Den Briel ingenomen werd door de watergeuzen, onder leiding van admiraal Lumey. Jan Coppelstock staat aan de Brielse wal en ziet de geuzen aankomen, en dan begint het verhaal...

In naam van Oranje, doet open de poort!
De watergeus ligt aan de wal:
De vlootvoogd der Geuzen, hij maakt geen akkoord (leider van de geuzen)
Hij vordert Den Briel of uw val (vorderen: innemen, bezetten)
Dat is het bevel van Lumey op mijn eer
En burgers, hier baat nu geen tegenstand meer,
De watergeus komt om Den Briel! (2x)

De vloot is met vijfduizend koppen bemand,
De mannen zijn kloek en vol vuur. (kloek: moedig, dapper)
Een ogenblik nog en zij stappen aan land,
Zij wachten bericht binnen 't uur;
Gij moogt dus niet dralen, doet open die poort,
Dan nemen de Geuzen terstond zonder moord
Bezit van de vesting Den Briel! (2x)

Komt, geeft de verzek'ring, 'k moet spoedig terug
De klok heeft het uur reeds gemeld.
Ik zeg 't U, geeft gij mij de sleutels niet vlug
Dan is reeds uw vonnis geveld.
De wakkere Geuzen staan tandenknarsend daar.
Zij wetten hun zwaarden en maken zich klaar. (wetten: slijpen, scherp maken)
En zweren: "Den dood of Den Briel!" (2x)

Hier dringt men naar buiten, daar schuilt men bijeen
En spreekt over Coppelstocks last:
"De stad in hun handen of anders de dood"
't Besluit tot het eerste staat vast!
Maar nauw'lijks is hiermee de veerman geveleid,
Of Simon de Rijck heeft de poort gerammeid (met geweld openmaken)
En zo kwam de Geus in Den Briel! (2x)

Wie Was Wilhelmus

“Wilhelmus” – 1^e en 6^e couplet

(Bron afbeelding: www.wilhelmus.nl)

Ook het *Wilhelmus* is in de tijd van de watergeuzen geschreven (1568- 1572) en is daarmee het oudste volkslied ter wereld. Toch werd het pas het Nederlandse volkslied in 1932. Het lied gaat over de oprichter van Nederland zoals wij het nu kennen: Willem van Oranje-Nassau, prins van Oranje (de man op het plaatje hierboven). Ooit was hij stadhouder voor de Spaanse koning Filips II, maar later leidde hij de Opstand der Nederlanden en zette zo de eerste stap naar Nederland zoals wij het nu kennen.

1^e couplet:

*Wilhelmus van Nassouwe
ben ik, van Duitsen bloed,
den vaderland getrouwe
blijf ik tot in den dood.
Een Prinse van Oranje
ben ik, vrij onverveerd,
den Koning van Spanje
heb ik altijd geëerd.*

(Willem van Oranje-Nassau)
(Willem is geboren in Duitsland)

(zonder vrees, niet bang)
(Filips II, koning van Spanje)

6^e couplet:

*Mijn schild ende betrouwen
zijt gij, o God mijn Heer,
Op U zo wil ik bouwen,
Verlaat mij nimmermeer.
Dat ik doch vroom mag blijven,
uw dienaar t'aller stond,
de tirannie verdrijven
die mij mijn hart doorwondt.*

(God is zijn beschermer)

(nooit meer)
(godsdienstig, gelovig)
(altijd)
(wrede regering)